

Πρόλογος

Η χρηματοοικονομική κρίση που ξέσπασε με ένταση το φθινόπωρο του 2008, μετατράπηκε σε οικονομική κρίση που επηρέασε ολόκληρο τον πλανήτη. Για την αντιμετώπισή της οι περισσότερες κυβερνήσεις πήραν πρωτοφανή μέτρα με μαζικές παρεμβάσεις, τόσο για την παροχή ρευστότητας όσο και για να διασώσουν τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες που κατέρρεαν. Είναι αλήθεια ότι τα μέτρα αυτά απέτρεψαν την κατάρρευση και ήδη υπάρχουν δείγματα, έστω και δειλής, ανάκαμψης σε πολλές χώρες. Τα μεγάλα όμως δημοσιονομικά ελλείμματα και η σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους άρχισαν να δημιουργούν νέες πιέσεις στις διεθνείς χρηματαγορές.

Επίκεντρο της δημοσιονομικής κρίσης αναδείχτηκε δυστυχώς η χώρα μας, η οποία με το μεγάλο δημόσιο χρέος της και το πρωτοφανές δημοσιονομικό έλλειμμα το 2009, προκάλεσε τις άνευ προηγουμένου υποβαθμίσεις των οίκων αξιολόγησης και επιπλέον χρησιμοποιήθηκε ως πεδίο δοκιμασίας για την ίδια την Ευρωζώνη.

Μετά τη συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η οικονομία μας έχει μπει σε μια πορεία επώδυνης αλλά αναγκαίας προσαρμογής. Αυτό που δεν θέλησαν ή δεν μπόρεσαν να κάνουν οι κυβερνήσεις μας τα προηγούμενα χρόνια γίνεται τώρα με βίαιο τρόπο.

Μέσα σε αυτή τη δίνη, οι ελληνικές τράπεζες δέχτηκαν τις συνέπειες της κρίσης. Ενώ το τραπεζικό σύστημα μπόρεσε και ξεπέρασε συγκριτικά με άλλες χώρες, σχεδόν ανώδυνα, την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, στη συνέχεια δοκιμάζεται λόγω της δημοσιονομικής κρίσης και των συνεχών υποβαθμίσεων που υφίσταται από τους οίκους αξιολόγησης το Ελληνικό Δημόσιο. Παρά τα προβλήματα όμως αυτά, οι τράπεζες έδειξαν αξιοσημείωτη αντοχή και με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας μπόρεσαν να ξεπεράσουν τις δύσκολες μέρες.

Η αξιοσημείωτη αυτή ανθεκτικότητα του τραπεζικού μας συστήματος μπορεί να αποδοθεί σε μια σειρά από παράγοντες, οι πιο σημαντικοί από τους οποίους είναι ότι:

- *οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν εκτεθεί στους κινδύνους που αποτέλεσαν τις αιτίες της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης,*
- *έχουν ισχυρή κεφαλαιακή βάση,*
- *προχώρησαν έγκαιρα στην αύξηση των προβλέψεών τους έναντι επισφαλών απαιτήσεων,*
- *ακολούθησαν πολιτική συνετούς διαχείρισης των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται στην τρέχουσα συγκυρία,*

- είχαν ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα ακόμα και κατά το 2009, και
- υπήρξε αποτελεσματική προληπτική εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος που συνέβαλε αποτελεσματικά στη διασφάλιση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Αξίζει να επισημανθεί ότι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα υπέστη σταδιακά και με αποτελεσματικό τρόπο ένα ριζικό θετικό μετασχηματισμό. Ο μετασχηματισμός αυτός, ως συνδυαστικό αποτέλεσμα της προσαρμογής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στις συνθήκες λειτουργίας του ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της έγκαιρης δημιουργίας ισχυρών τραπεζικών ομίλων, με εκτεταμένη διεθνή παρουσία αποτελεί ένα περαιτέρω εχέγγυο για τη σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Δεν πρέπει να αγνοείται εξάλλου ότι οι ελληνικές τράπεζες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, λειτουργούν σε ένα ιδιαίτερα αυστηρό πλαίσιο ρυθμιστικής παρέμβασης, από τα αυστηρότερα που ισχύουν για επιχειρήσεις στις οικονομίες της αγοράς, το οποίο διαμορφώθηκε και συνεχίζει να διαμορφώνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου και των βέλτιστων ρυθμιστικών και εποπτικών πρακτικών που ισχύουν διεθνώς. Μέσα σε αυτό το ρυθμιστικό πλαίσιο, οι τραπεζικοί όμιλοι της χώρας μας επιδιώκουν τόσο τη μεγιστοποίηση των αποδόσεων για τους μετόχους τους –υπό τους όρους που θέτει το πλαίσιο της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης, οι απαιτήσεις για εταιρική κοινωνική ευθύνη και η ανάγκη διασφάλισης ομαλών εργασιακών σχέσεων– όσο και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και των χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνται.

Κάτω από σημερινές συνθήκες, η πρόκληση για το τραπεζικό μας σύστημα έχει τρεις πτυχές:

- (α)** Να συνεχίσει να παραμένει σταθερό, με ικανοποιητικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και επαρκή ρευστότητα.
- (β)** Να βοηθά τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες που έχει προκαλέσει η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας το 2009 και η οποία θα συνεχιστεί και κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους.
- (γ)** Να διοχετεύσει την ιδιωτική αποταμίευση στις πιο αποδοτικές χρήσεις.

Οι τράπεζες που ασκούν δραστηριότητα στη χώρα μας είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν αυτές τις προκλήσεις, χωρίς να περιοριστεί η στρατηγικής σημασίας παρουσία των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, η οποία αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της διεθνούς οικονομικής παρουσίας της χώρας μας.

Με την παρούσα μελέτη, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ) επιδιώκει να αναδείξει, συνοπτικά μεν, αλλά με πλήρη τεκμηρίωση και την προσήκουσα ανάλυση:

- τη διάρθρωση και τους όρους λειτουργίας του σύγχρονου ελληνικού τραπεζικού συστήματος (Κεφάλαιο 2),
- τη συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία και κοινωνία (Κεφάλαιο 3),

- τη διεθνή παρουσία των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Νοτιο-ανατολικής Ευρώπης, την Τουρκία, την Αίγυπτο, και στις χώρες της Βορειο-ανατολικής Ευρώπης. Η διεθνοποίηση αυτή αυξάνει το φάσμα των δραστηριοτήτων τους, διασφαλίζει τη διαφοροποίηση των κινδύνων του χαρτοφυλακίου τους και συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας και των εν λόγω χωρών (Κεφάλαιο 4), και
- τα αίτια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, τις επιπτώσεις της στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και τις δρομολογούμενες ρυθμιστικές εξελίξεις σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο (Κεφάλαιο 5, ειδικό θέμα).

Θέλω να ευχαριστήσω τη Γενική Γραμματεία και το Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΕΤ που συνέβαλαν στη σύνταξη αυτής της μελέτης, η οποία αποτελεί συνέχεια εκείνης που εκπονήθηκε για πρώτη φορά το 2008. Ευελπιστώ ότι η μελέτη αυτή μπορεί να αποτελέσει τη βάση ενός γόνιμου και νηφάλιου δημόσιου διαλόγου για το ρόλο των τραπεζών, τόσο στην παρούσα συγκυρία, όσο και για τη δυνατότητα συμβολής τους στην οικονομική ανάκαμψη της χώρας μας. Για την Ελληνική Ένωση Τραπεζών η σημερινή δοκιμασία είναι και μια πρόκληση για ένα νέο ξεκίνημα, ώστε η εθνική μας οικονομία να μπει σε μια νέα πορεία διατηρήσιμης ανάπτυξης και η ελληνική κοινωνία να γνωρίσει μια νέα περίοδο ευημερίας και συνοχής. Σε αυτή τη νέα πορεία το ελληνικό τραπεζικό σύστημα θα παίζει και πάλι πρωταγωνιστικό ρόλο.

Βασίλης Θ. Ράπανος
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΕΤ